

véve szerencsés vegyítése a Chateaubriand-féle föllengős, lírai hangnak a realiztikus elbeszélés hangjával. Az elbeszélés t. i. tele van finoman megfigyelt részletek aprólékos rajzával, de azért erős költői lendület van benne. Érzéki képeinek durvább élet pl. éppen ez a költői lendület tompítja le s ez hevíti át a novellák stílusát is. Jammes nagyon jól tudja, amit sok regényíró és novellista elfelejt, hogy a prózai elbeszélés is költői mű, tehát stílusának költőinek kell lennie, nem pedig lapos prózának. A fordító nagy gondal törekedett a stílus költői bájának éreztetésére.

A második könyv szerzője Jean Mistler d'Auriol francia tanár, aki Budapesten sokáig időzött különféle minőségben s így munkája különös deklarációsunkra tarthat számot. „A mult szerelmese” egy Jacques nevű francia, aki fiatal diák korában Németországban tanul s ott beleszeret egy bájos német leánykába, Elsába. Örök hűséget fogadnak egymásnak, de a világháború félbeszakítja idilljüket. Jacques-nak csak 1922-ben jut eszébe, hogy felújítsa diákkori emlékeit a régi kedves Bambergben. Elsa természetesen már férjhez ment azóta s most mint fiatal özvegy Berlinben él. Odautazik és Elsa, ki még mindig szereti az egykori diákot, kedvesévé lesz. Gyönyörű hónapokat töltenek Münchenben és mindenfelé utazgatva. Jacques azonban únni kezdi a boldogságot s Elsa szomorúan veszi észre, hogy kedvese nem őt, hanem a maga fiatalágát szereti. Szakítanak, Jacques hazatér Franciaországba s többé nem is felel az aszszony leveleire.

A szerelmi történet nincs lélekrajzilag elmélyítve, a multnak és jelennek s a német és francia léleknek az összeütközésévé. Mindezt csak jelzi az író, de nem rajzolja meg gondosabban. Ezért semmi esetre sem kárpótolhatja az olvasót néhány érzéki jelenetnek rikító kiszínezése. Legsikerültebbek azok a részek, melyek a multját kereső, az ifjúkori emlékeit dédelgető Jacques-ot mutatják be. Ezekben sok a finom hangulat.

Tulajdonképen nem is regény Mistler könyve, hanem naplóformában írt útirajz, melyben mozgókép-

szerű változatossággal vonulnak el előttünk Németország háború utáni társadalmi életének egyes alakjai, érdekes mozzanatai s városainak képei. Ez az útirajzszerű rész sok jó, bár nem mélyreható megfigyeléssel, könnyedséggel és elmésséggel van írva. A kis mű francia regénynek nem jelentős, de olvasmányának kedves és mulattató.

Szinnyei Ferenc.

Nadas Sándor: (Akiért csak a kezdet kell kinyújtani.)

Bocsánatot kell kérnünk olvasóinktól, hogy a fenti címmel ellátott 165 telenyomatott lapról egyáltalában tudomást veszünk, hiszen mi csak irodalmi művekkel szoktunk ebben a rovatban foglalkozni, ez pedig erősen irodalom-alatti mű, vagy helyesebben nyomdatermék. Csak mint erkölcsi körtünetről szólnunk róla.

Mint a cím is sejteti, egy pesti kokottról szól, ki Bécsen keresztül Párizsig az ő fogalmaik szerint szédítő pályát fut meg. Az 1918–19-es háttér egészen mellékes, a fő ennek az „emelkedésnek” ízléstelen, helyenkint undorító rajza. Az író, aki úgy látszik, Bettauer babérajaira vágyik, itt is, mint hirhedt újságjában, kitergeti Pest bizonyos társadalmi rétegének erkölcsi szennyesét. Ő más társadalom nem is ismer, szerinte pl. a forradalom idejében „minden nőn” új kosztüm volt s festékszámilajukat lehetetlen volt kifizetni. Minden nő! Milyen felháborítóan hazug általánosítás!

A tartalom durvaságainál csak az író cinizmusa nagyobb, mellyel a leginmorálisabb és rútabb dolgokat úgy mondja el, mintha a legtermészetesebbek volnának. S ha majd a fürge és élelmes spekuláció ezt is lefordíttatja németre, a gyanútlan külföldi olvasó azt hiszi majd, hogy ilyen volt a magyar főváros azokban a szomorú időkben.

Hogy a könyv hamisítatlan „pesti” nyelven van írva, talán mondanom is fölösleges.

Mindezt pedig csak azért írtam meg, hogy nagyobb nyomatékot adhassak a következőknek.

Ezt a silányságot a Genius Rt. adta ki, amely Csokonai, Balassa Bálint összes műveinek és sok más értékes munkának is kiadója és előszót íratott hozzá Szép Ernővel. a.

gyermetegen naivkodó alanyi költővel, ki így ömleng a neki erősen rokonszenves szerzőről: „Ő homálytalan, mint a most törült ablak, s egyszerű, mint az az iskola, melyet a gyerek rajzol a cipósarokkal a földre tavasszal. És érthető, oly jól érthető, mint a kikiáltó, persze mikor még nincs berekedve” — és így tovább hasonló szellemességgel, négy lapon keresztül.

Mikor ismertetésem elején „erkölcsi körtünetről” szóltam, nem annyira magára a könyvre gondoltam, mint inkább erre a körülményre, hogy nálunk egy nevesebb kiadó-társaság nem áll ilyen könyvet cégének jelzésével ellátni s egy szintén nevesebb író előszavával irodalmi művé fémjelzeni. f.

A Rittmeister-család. (Váry Rezső regénye.)

Váry Rezső munkája modern irodalmunknak rég nem látott s egy kissé el is halványult műfaját: az irányregényt frissíti fel. Akármennyire jogosult is az irányzatosság a regényben, hiszen hozzátartozik annak az életnek a teljességéhez, amelyet a regény éppen ábrázol, mégis mindig aggodalmas annak a kockázatnak a lehetősége, amellyel a regény az irányzatosság kényes lejtőjén elveszti a művészi vezetés fegyvermező erejét és propaganda-írásá süllyed. Váry Rezső regényében az irányzatosság sehol sem siklatja ki a művészetet. A téma-elgondoláshoz a regény irányzatossága oly szervesen idomul, hogy önálló szerep-célját elveszítve, egészen a művészi alakításban kap értelmet és megoldást.

A regény történetének színhelye Lajtavár. Itt él a város legtekintélyesebb patricius családja, melynek feje Rittmeister Ottó, a nagynémet gondolat elszántan lelkes harcosa. A regénybonyodalom ott kezdődik, hogy az eddig német szellemű városban az ifjúság mozgalmi révén öntudatra kezd ébredni a magyarság is. Ehhez a törekvéshez lelkes meggyőződéssel csatlakozik az öreg Rittmeister Ottó fia és leánya is, akik már egészen hozzáhasonultak a magyarság szelleméhez s hideg, sőt kritikus figyelemmel kísérik atyjuk magyarelleszen szándékait. Rittmeister Ottót politikai ábrándjaiból végül is megrendítő csalódás

józanítja ki. Kiderül, hogy a nagynémet gondolat ideküldött megbízottja közönséges szélhámos. Rittmeister csalódásában összeomlik a nagynémetesség eszméjébe vetett minden hite. Érzí, hogy a magyar gondolat győzött. Vele szemben ő vesztett csatát. Meghajol előtte, hazatérő hűséges szolgája lesz. Szíves örömmel egyezik bele, hogy leánya a magyar párt fejéhez menjen feleségül s fia is — szíve szándékát követve — nősülhessen.

Váry Rezső könnyed, síma elbeszélő. Alakító készsége, szerkesztő ereje biztos és fegyvermező. A cselekvés menete, általában maga a történet talán fontosabb előtte, mint a cselekvések gyökereztetése. Ebben mintha a régebbi regény-hagyományok tanítványa lenne. Abban is követi azokat, hogy regénye nagyon kirajzolt, a megoldásban nem hagy maga után semmi nyugtalanságot, az igazság tökéletes egyensúlyával mér. Itt-ott ezert néha erőltetett is lesz egy-egy motívuma, cselekvés-fordulata. Kitűnő azonban a környezetrajzban, a kisvárosi élet lelkének ábrázolásában, szokásainak meghitt, meleg képeiben. Sok olvasó bizonyára kedves emlékképeket fog e könyv indítására lelkében fölidézni. A regény értékéhez tartozik még a rajta átragyogó nemes és harmónikus életfelfogás, gondos formáság és tiszta ízlés, mely a könyv alapszándékának is éppúgy ékessége, mint ajánló kísérője.

Brisits Frigyes.

Három regényfordítás. (Balzac: A Nucingen-ház. Ford. Színi Gyula; Clément Vautel: A plébános úr, meg az újgazdagok. Ford. Harsányi Zsolt; James Oliver Curwood: A farkasember. Ford. Szinnai Tivadar.)

A teljes magyar Balzac legújabb kötete a nagy író néhány hosszabb-rövidebb elbeszélésével ismertet meg. A különböző időben kelt novellák érdekes képet adnak Balzac írói fejlődéséről, amely tudvalevőleg romantikus-fantasztikus irányban indult meg, hogy a korabeli társadalom realisztikus ábrázolásához érkezzon el. Erőszakos törés nem volt ebben a pályában — világosan látjuk ezt a jelen kötetből is. Az író fejlődése tulajdonképpen ki-fejlődés; az írói jellem minden vál-